

keztünk, megvalósítható lesz az egyenlő fokon lévő államok surlódásmentes szövetsége, a — Dunamedence. Habár...?

Habár európai fokra érten a most már megvalósítható Dunamedence túlhaladott álláspont, az „európai“ fokra jutott államok az Európai Egyesült Államok kialakítását tűzik ki feladatul.

A S P I C L I

Írta: BERTOLT BRECHT

(Esős vasárnap délután. Az apa, az anya és a fiu, ebéd után. Bejön a lány.)

A LÁNY: Klimbtschék kérdeztetik, otthon tetszenek-e lenni?

AZ APA *(rámordul)*: Nem! *(A lány kimegy)*.

AZ ANYA: Jobb lett volna, ha te magad mégy a telefonhoz. Klimbtschék tudják, hogy nem mehettünk még el hazulról.

AZ APA: Miért ne mehettünk volna még el hazulról?

AZ ANYA: Mert esik.

AZ APA: Ez nem ok.

AZ ANYA: Hová mentünk volna? Most majd megkérdik, hova mentünk?

AZ APA: Sok mindenhová mehetnénk.

AZ ANYA: Akkor miért nem megyünk?

AZ APA: Hová a fenébe menjünk?

AZ ANYA: Ha legalább nem esne!

AZ APA: És hová mehetnénk, ha nem esne?

AZ ANYA: Azelőtt legalább találkozni lehetett valakivel. *(Csend.)* Nem volt helyes, hogy nem mentél a telefonhoz. Most tudják, hogy nem akarjuk, hogy idejőjjenek.

AZ APA: És ha tudják?

AZ ANYA: Akkor kellemetlen, hogy éppen most nem érintkezünk velük, amikor a többiek se érintkeznek velük.

AZ APA: De hiszen érintkezünk velük!

AZ ANYA: Akkor miért ne jöhetnének ide?

AZ APA: Mert ez a Klimbtsch engem halálra untat.

AZ ANYA: Azelőtt nem untatott.

AZ APA: Azelőtt! Ne idegesíts ezzel az örökös azelőttel!

AZ ANYA: Azelőtt semmiesetre se kerültél volna őket csak azért, mert az iskolaigazgatóság eljárást indított ellene.

AZ APA: Azt akarod mondani, hogy gyáva vagyok? *(Csend.)* Akkor hívj fel őket és mondd meg nekik, hogy visszajöttünk az eső miatt. *(Az anya nem mozdul.)*

AZ ANYA: Kérdezzük meg Lemkééket, hogy át akarnak-e jönni.

AZ APA: Hogy megint bebizonyítsák, hogy nem vagyunk eléggé a légvédelem mellett?

AZ ANYA *(a fiúhoz)*: Henrik, hagyd a rádiót. *(A fiu az újságot kezdi olvasni)*.

AZ APA: Hogy pont máma muszáj esni az esőnek, az egy katasztró-

fa. De nem lehet egy olyan országban élni, ahol katasztrófa, ha esik.

AZ ANYA: Azt hiszed sok értelme van, hogy ilyen kijelentésekkel dobálózol?

AZ APA: A magam négy fala közt azt jelentem ki, ami nekem tetszik. Nem tűröm, hogy a saját házámban minden szót, amit kimondok... (Abbahagyja, mert a lány jön be a kávé edénnyel. Hallgatás, amíg a lány a szobában van.) Muszáj egy olyan lányt tartani, akinek az apja házkörzet ellenőr?

AZ ANYA: Erről azt hiszem már eleget beszélünk. Legutóbb azt mondtad, hogy ennek meg vannak a maga előnyei.

AZ APA: Mondtam én már sok mindent! Ismételd csak az anyád előtt, hogy ilyesmit mondtam, akkor szépen benne vagyunk a szószban.

AZ ANYA: Amit én az anyámmal beszélek, azt... (Elnémul, mert a lány jön be a kávéval) Hagyja csak Erna. Kimehet. Majd én magam....

A LÁNY: Köszönöm nagyságosasszony. (El.)

A FIU (fölkel az ujság mellől): Mondd, papa, a papok mind csinálják eztet?

AZ APA: Miztet?

A FIU: Ami itten áll.

AZ APA: Mit olvasol? (Kitépi a fiu kezéből az ujságot).

A FIU: A csoportvezetőnk azt mondta, hogy ami ebben az ujságban áll azt valamennyien olvashatjuk.

AZ APA: Nekem egyáltalán nem mérvadó, amit a csoportvezető mond. Hogy mit olvass és mit ne olvass, azt én szabom meg.

AZ ANYA: Itt van tiz pfenning, Henrik, eriggy és végy magadnak valamit.

A FIU: De hiszen esik. (Nem tudja rászánni magát, az ablak körül álldogál).

AZ APA: Ha nem szüntetik meg a tudósításokat ezekről a papi pörökről, le fogom rendelni a lapot.

AZ ANYA: És melyiket akarod megrendelni? Mindben benne vannak.

AZ APA: Ha minden ujságban ilyen disznóságok állnak, akkor egyszerűen nem olvasok egy ujságot se. Akkor se fogok kevesebbet tudni arról, ami a világon történik.

AZ ANYA: Nem is rossz, ha kicsit szellőztetnek a papok körül.

AZ APA: Szellőztetnek? De hisz az egész csak politika.

AZ ANYA: Nekünk auf alle Fälle, nincs semmi közünk hozzá. Mi evangélikusok vagyunk.

AZ APA: De a népnek nem mindegy, hogy nem gondolhat templomra, sekrestyére anélkül, hogy ezek a förtelmek ne jutnának eszébe.

AZ ANYA: Dehát mit csináljanak, ha ilyesmi történik?

AZ APA: Hogy mit csináljanak? Hát talán söpörhetnének a saját házuk előtt is. A Barna Házban se minden a legtisztább, ha jól hallottam.

AZ ANYA: De ez csak azt bizonyítja, hogy tisztul az atmoszféra.

AZ APA: Tisztul! Szépen tisztul! Ha a tisztulás így néz ki, akkor én inkább a piszkot választom.

AZ ANYA: Ma nagyon ideges vagy. Mi volt az iskolában?

AZ APA: Mi lett volna az iskolában? Különben is ne mondd, hogy

ideges vagyok, mert pont ezzel teszel idegessé.

AZ ANYA: Ne veszekedjünk mindig. Azelőtt...

AZ APA: Erre vártam csak. Azelőtt! Se azelőtt nem akartam, se most nem akarom, hogy a fiam fantáziáját megmérgezzék.

AZ ANYA: De hol van tulajdonkép?

AZ APA: Honnan tudjam?

AZ ANYA: Nem láttad kimenni?

AZ APA: Nem.

AZ ANYA: Nem értem hova mehetett? *(Kiallt)* Henrik! *(Kifut a szobából. Hallani, hogy hívja a fiut. Visszajön.)* Tényleg elment.

AZ APA: Miért ne ment volna el?

AZ ANYA: De hiszen úgy esik, hogy csak ömlik.

AZ APA: Miért vagy olyan ideges, ha csak kiteszi a lábát a házból?

AZ ANYA: Miről beszéltünk?

AZ APA: Hogy függ ez össze?

AZ ANYA: Az utóbbi időben sohasem fékezed magad.

AZ APA: Én ugyan az utóbbi időben is fékezem magam, de mi köze ennek ahhoz, hogy a gyermek elment?

AZ ANYA: Tudod, hogy hallja, amit beszélünk?

AZ APA: Na és?

AZ ANYA: Na és ha aztán tovább meséli? Tudod, hogy mit prédikálnak nekik a csoportjukban. Elgyenesen felszólítják őket, hogy mindent jelentsenek be. Furcsa, hogy olyan halkkan ment ki a szobából.

AZ APA: Szamárság.

AZ ANYA: Nem tudod, mikor ment el?

AZ APA: Láttam, hogy az ablak körül ténfergett.

AZ ANYA: Szeretném tudni, hogy mennyit hallott.

AZ APA: De hiszen tudja, mi történik azokkal, akiket feljelentenek.

AZ ANYA: És az a fiu, akiről a Schmulkeék beszéltek. Az apja még most is a lágerben van. Csak tudnánk, meddig volt itt benn a szobában.

AZ APA: Mondom, hogy szamárság. *(Az anya a többi szobába szalad, hívja a fiut. Visszajön.)*

AZ ANYA: El sem tudom képzelni, hogy egy szót se szólt és csak elmegy valahova. Nem olyan fiu.

AZ APA: Talán egyik osztálytársánál van?

AZ ANYA: Akkor csak Mummermannéknál lehet. Felhívom őket. *(Telefonál.)*

AZ APA: Az egész csak vaklárma.

AZ ANYA *(a kagylóba beszél)*: Itt Furcke tanügyi tanácsosné. Jónapot Mummermanné asszony. Henrik maguknál van? — Nem? — Akkor igazán nem tudom hova lett ez a gyerek. — Mondja Mummermanné asszony a csoporthelység vasárnap is nyitva van? — Igen? — Köszönöm. Mindjárt odaszólok. *(Leteszi a kagylót. Mindketten némán ülnek.)*

AZ APA: Mit hallhatott?

AZ ANYA: Az ujságról beszéltél. És azt a Barna Házról nem kellett volna mondanod. Tudod, hogy a gyerek milyen nacionális.

AZ APA: Ugyan! Mit mondtam a Barna Házról?

AZ ANYA: Már nem emlékszel? Hogy ott sem minden a legtisztább.

AZ APA: Ezt csak nem lehet támadásnak felfogni. Nem minden a

legtisztább, illetve, ahogy én sokkal enyhébben kifejeztem magam, nem egészen tiszta, ami már némi különbség, és pedig nem lényegtelen különbség, ez csak egy olyan népies tréfás megjegyzés, azt lehetne mondani, hogy a mindennapos nyelven való kifejezése annak, hogy valószínűleg ott sem és nem minden körülmények közt történik az, amit a vezetőség óhajt. A dolog valószínűségi jellegét azzal is kidomborítottam, és pedig szántsándékkal domborítottam ki, hogy azt mondtam — erre világosan emlékszem — hogy állítólag — így fejeztem ki magamat s ez enyhíti a mondat pozitív értelmét, — hogy állítólag ott sem lenne minden a legtisztább. Állítólag. És „nem a legtisztább“. S nem azt mondtam, hogy „nem tiszta“. Nem a tisztaságot vontam kétségbe, csak a szuperlatívusz esetleges hiányára mutattam rá. De hogy tiszta ne volna ott minden, az eszembe se jutott. Mert hogy valami ott ne lenne tiszta, arra nincs semmi bizonyíték. Ahol emberek vannak, ott vannak kisebb-nagyobb tökéletlenségek is. Erre se mutattam rá tulajdonképpen, hanem csak az irányt jelöltem meg, azt is csak igen leenyhített formában. Különben is maga a Vezér egy alkalommal erről már sokkal élesebben is nyilatkozott.

AZ ANYA: Nem értelek, velem nem kell így beszélned.

AZ APA: Bár ne kéne! Tudomisen mit kotyogsz te mindenfelé arról, amit én itt a négy fal között esetleg izgatottabb kedélyállapotban mondani találok. Tessék megérteni: távol állok attól, hogy azzal vádolnálak, hogy a férjed ellen rágalmakat hintesz el; ahogy a gyerekről sem tételezem föl, hogy valami rosszat volna képes elkövetni a saját apja ellen, de a rossz cselekedet és a rossz cselekedet világos tudata között hatalmas különbség van.

AZ ANYA: Most már abbahagyhatod. Vigyázz inkább a nyelvedre. Most mialatt erről beszélünk, folyton azon töröm a fejem, hogy azt, hogy ebben a Hitlerországban már nem lehet élni, a Barna Ház előtt vagy után mondtad-e!?

AZ APA: Ezt egyáltalán nem mondtam.

AZ ANYA: Te már egyenesen úgy teszel, mintha én is a rendőrség volnék. Én csak azon töröm a fejemet, hogy mit hallhatott a gyermek.

AZ APA: „Hitlerország“; ilyen szó egyáltalán nincs az én szókincsemben.

AZ ANYA: És a házkörzet ellenőr? És hogy az ujságokban csupa hazugság áll? És amit a multkor a légvédelemről mondtál? Hiszen a gyerek soha semmi pozitívet nem hall. Ez egyáltalán nem előnyös egy gyermeki kedély számára. Bomlasztó hatással van rá, pedig a Vezér folyton hangsúlyozza, hogy Németország ifjúsága Németország jövője. És a gyerek tulajdonképpen igazán nem olyan, hogy egyszerűen odaszalad és feljelen valakit.

AZ APA: Bosszuálló természetű.

AZ ANYA: Miért állana bosszut?

AZ APA: Tudja az ördög, mindig akad valami. Talán azért, mert elvettem tőle a zöld békáját.

AZ ANYA: De hisz annak már egy hete.

AZ APA: Az ilyesmit megjegyzi magának.

AZ ANYA: Miért is vetted el tőle?

AZ APA: Mert nem akart neki legyeket fogni. Éhen vesztette.

AZ ANYA: De mikor tényleg olyan sok dolga van.

AZ APA: Arról a béka nem tehet.

AZ ANYA: De a gyerek már rég elfelejtette a békát és én éppen most adtam neki tíz pfenninget. Hiszen azt kap tőlünk, amit akar.

AZ APA: Ez éppen a vesztegetés.

AZ ANYA: Hogy érted ezt?

AZ APA: Azt fogják mondani, hogy megpróbáltuk megvesztegetni, nehogy eláruljon bennünket.

AZ ANYA: Mit gondolsz, mit csinálhatnak veled?

AZ APA: Mindent. Annak egyáltalán nincs határa. Te jó Uristen! S ilyen körülmények közt légy tanító! Az ifjuság nevelője! Ugy félek a saját tanítványaimtól, mint a tűztől!

AZ ANYA: De hiszen ellened nincsen semmi.

AZ APA: Mindenki ellen van valami. Mindenki gyanus. Hisz elég, ha fennáll az a gyanu, hogy valaki gyanus.

AZ ANYA: De egy gyermek nem megbízható tanu. Egy gyerek azt se tudja, mit beszél.

AZ APA: Ezt te mondd, de mióta kell nekik tanu is valamire?

AZ ANYA: Nem gondolhatnám ki, hogy tulajdonképpen mit akartál mondani a megjegyzéssel? Ugy értem: hogy mi volt az, amit a gyerek félreértett.

AZ APA: Hogy mit mondhattam, nem is emlékszem már rá. Az egésznek ez az átkozott eső az oka. Az ember elszontyolodik. Végre is én igazán nem tartozom azok közé, akik nem helyeslik azt a ragyogó lelki fellendülést, melyet népünk ma átél. Én már 1932-ben megjósoltam az egészet.

AZ ANYA: Nézd, most nincs időnk erről beszélni. Valamit ki kell fundálnunk és pedig azonnal. Egy percet se veszíthetünk.

AZ APA: Én nem tételeztem föl Henrikről.

AZ ANYA: Hát először is az az izé a Barna Házzal és a disznóságokkal.

AZ APA: Én nem beszéltem disznóságokról.

AZ ANYA: Azt mondtad, hogy az ujság disznóságokkal van tele és le fogod rendelni.

AZ APA: Az ujság igen, de nem a Barna Ház!

AZ ANYA: Nem azt mondtad-e inkább, hogy ezeket a disznóságokat a diplomokban és a sekrestyékben nem helyesled? És hogy lehetségesnek tartod, hogy ugyanazok, akik ma a bíróság előtt állanak, terjesztették annakidején a Barna Házzal azt a rémmesét, hogy ott állítólag nem minden a legtisztább? S hogy jobb lett volna, ha már akkor a saját ajtajuk előtt söpörtek volna? S általában azt mondtad a gyereknek, hagyja a rádiót, vegye inkább az ujságot, mert te azon az állásponton vagy, hogy az ifjuságnak a Harmadik Birodalomban világosan kell látnia, mi történik körülötte.

AZ APA: De ez mind nem használ.

AZ ANYA: Ne veszítsd el a fejed. Légy erős, ahogy a Vezér mindig is...

AZ APA: De nem léphetek a bíróság elé, ha a tanuk padján a saját husom és vérem ül és ellenem tanuskodik.

AZ ANYA: Ezt nem így kell venni.

AZ APA: Hogy Klimbtschékkel érintkeztünk, az nagy könnyelműség volt.

AZ ANYA: De hiszen a Klimbtschcselel nem történt semmi?

AZ APA: De a vizsgálat már folyamatban van.

AZ ANYA: Ha valamennyien, akik ellen vizsgálat van folyamatban, kétségbeesésnek!

AZ APA: Azt hiszed, a házkörzet-ellenőr ellenem fog vallani?

AZ ANYA: Ha információt kérnek tőle? A születésnapjára egy skatulya szivart kapott és az ujévi pénz se volt csekélység.

AZ APA: Igen, de Gauffék itt mellettünk tizenöt márkát adtak.

AZ ANYA: De azok 32-ben még a Vorwärtset olvasták és még 33 májusában is a weimari zászlót dugták ki. (A telefon cseng.)

AZ APA: A telefon.

AZ ANYA: Menjek oda?

AZ APA: Nem tudom.

AZ ANYA: Ki hívhat most fel?

AZ APA: Várjunk egy kicsit. Ha még egyszer cseng, akkor is ráérsz odamenni. (Várnak, a telefon nem cseng még egyszer). Ez már nem élet.

AZ ANYA: Ne beszélj így.

AZ APA: Egy Judást szültél! Itt ül az asztalom mellett és hallgatózik, amíg kikanalazza a levest, amit tőlünk kap és mindent megjegyez magának, amit a saját édes szülei mondanak. Ez a spicli!

AZ ANYA: Ezt ne mondd! (Csend.) Tegyük előkészületeket?

AZ APA: Azt hiszed, hogy mindjárt vele jönnek?

AZ ANYA: Az megeshetik.

AZ APA: Talán feltűzzem a vaskeresztet?

AZ ANYA: Azt mindenestre. (Az apa kiveszi a vaskeresztet és reszkető kézzel mellére tűzi.) De az iskolában nincs semmi ellened?

AZ APA: Honnan tudnám, hiszen én hajlandó vagyok mindazt tanítani, amit ezek taníttatni akarnak. De mit akarnak taníttatni? Azt se tudhatja az ember mindig. Mit tudom én mit akarnak Bismarckról taníttatni? Mondd nem adhatnál még tíz márkát a lánynak? Az is mindig hallgatózik.

AZ ANYA: És a Hitler képet ne akasszuk az íróasztalod fölé? Ott jobban mutat. (Az anya át akarja akasztani a képet).

AZ APA: De ha a gyerek aztán azt mondja, hogy direkt átakasztottuk akkor ez a büntudatot bizonyítaná. (Az anya visszaakassza a képet a régi helyére). Nem az ajtó nyílott?

AZ ANYA: Én nem hallottam semmit.

AZ APA: De igen!

AZ ANYA: Isten veled! (Atöleli az urát).

AZ APA: Ne veszítsd el az idegeidet! Pakolj be pár darab fehérneműt. (Hallja, hogy az előszoba ajtaja kinyílt, az apa és az anya egymás mellett állnak, megmeredten, a szoba sarkában. A szobaajtó kinyílt, bejön a fiu, stanicli a kezében. Csend.)

A FIU: Hát nektek mi a bajotok?

AZ ANYA: Hol voltál? (A fiu mutatja, hogy csokoládét vett). Csak cukrot vettél?

A FIU: Hát mit? (A csokoládét falva megy át a szobán. A szülei kutató szemmel néznek utána.)

AZ APA: Azt hiszed, igazat mond?

AZ ANYA (a vállát vonogatja).

(Függöny)

HOLLÓS KORVIN LAJOS: NEM FÁRADHATSZ EL...

*Nem fáradhatsz el. El nem bukhatsz.
Meg se halhatsz és el se futhatsz.
Nem bujdoshatsz, s nem is szabad.
Hidd: lesz levegő, melyben szárnyad
megkönnyebbülten újra szállhat
s dallammá tarkulhat szavad.*

*Várj lesben, mint vad szesz a borban
és hallgass, mint kő a szoborban,
egy nap érte jön az idő,
varázspálcájával megérint
s te néma burkodból kilépsz, mint
újszülött, erősebb erő.*

*Hitedben voltál egykor győztes,
higgy most is! Azt, hogy ki nem dőlhetsz,
nem vagy palánta; régi tölgy
vagy, aki viharra született,
gyökered mély és nem jöhet szél,
hogy elengedje azt a föld.*

A POLGÁR VÁLTOZÁSAI

Irta: ROBOTOS IMRE

Bizonyára mélyreható történelmi tanulmány vizsgálódására vár a polgár alakulásainak adatszerű felvázolása, — és a változások szellemi tartalmának elemzése. E pillanatban aligha volna lehetséges e megrendítő metamorfózis lefolyásának részletező feltárása, hisz' a változás folyamatának csak küszöbén állunk s mindössze arra szorítkozhatunk, hogy itt-ott adalékokat szedegessünk fel az „anyag“ későbbi ismeretéhez. A polgár ugyanis szemünk előtt futotta ki legnagyobb formáját, láttuk fölényes fensőbbiségét és hanyatlását, tanui voltunk, mint uralta az anyagi és szellemi világot, mint tagadta meg eszméit, hitét, önmagát. Izgalmasan szép és gazdag volt e pálya és nem tagadhatjuk meg tőle értékeit sem. Az öszszegezés ideje azonban még nem érkezett el. Mert a polgár útja most még nem ért véget s nem is előre tart, hanem visszafelé halad. A pálya törést kapott, de az ut, amely visszafelé visz, már teljességgel más tájakat idéz, a békés szellőt viharos szelek váltották fel, a házak feldultan, a templo-